

DOI: <https://doi.org/10.32782/2521-666X/2025-90-4>
УДК 330.3:338.4:658

Жадько К.С.

доктор економічних наук, професор,
завідувач кафедри підприємництва та економіки підприємства,
Університет митної справи та фінансів;
академік Академії економічних наук України

Литвиненко О.Л.

старший викладач кафедри підприємництва та економіки підприємства,
Університет митної справи та фінансів

Zhadko Konstantin, Lytvynenko Olha
University of Customs and Finance

ЕКОНОМІЧНА БЕЗПЕКА УКРАЇНИ: АНАЛІЗ ТА ПІДХОДИ ДО ВІДНОВЛЕННЯ

ECONOMIC SECURITY OF UKRAINE: ANALYSIS AND APPROACHES TO RECOVERY

В даній статті проаналізовано рівень економічної безпеки України в умовах воєнного стану. Базисом для аналізу рівня економічної безпеки країни обрано макроекономічні показники, серед яких: валовий внутрішній продукт (ВВП), рівень інфляції, частка валової доданої вартості (ВДВ) регіонів в загальній ВДВ економіки України. Розглянуто загрози та ступінь їх впливу за складовими ланцюга створення вартості продукту або послуги. Запропоновано авторську схему аналізу та розробки пропозицій щодо відновлення рівня економічної безпеки. В її рамках виокремлено чотири категорії регіонів за видами загроз та ступенем їх впливу на рівень економічної безпеки. Проаналізовано показники валової доданої вартості за всіма категоріями регіонів. Задля визначення стратегій відновлення рівня економічної безпеки країни проведено SWOT-аналіз, за результатами якого було визначено шляхи відновлення рівня економічної безпеки.

Ключові слова: економічна безпека, національна безпека, ВВП, ланцюг створення вартості, загрози.

This article analyzes the state of economic security of Ukraine in conditions of a systemic crisis. At the same time, economic security means such a state of the economy, which ensures the stable development of society and the state's ability to neutralize factors that threaten its economic interests. It was determined that negative development trends prevail in Ukraine today, which is caused by external threats, namely the Russian invasion. Threats and the degree of their influence are considered by the components of the value chain (product or service). The author's scheme of analysis and development of the policy of restoring the level of economic security is proposed, within which the categories of regions are distinguished according to the types of threats and the degree of their impact on the level of economic security. The next step in this work was to analyze the indicator of gross value added in all regions of the country, since it is a component in determining GDP, as it describes the level of economic development. Also, in this article, the analysis of the level of economic security is based on such indicators as the volume of product sales by region and the volume of export-import of goods. Based on the received data, it is indicated that the reconstruction of certain categories of territories will be a time-consuming and rather long process. A SWOT analysis was conducted, based on the results of which four strategies for restoring the country's economic security were determined. It is noted that without the active role of the state, it is impossible to ensure a stable level of economic security, and thereby the level of national security. The main tasks of state support should be the introduction of an effective innovation center; attraction of foreign investments in business, return of highly qualified labor resources and financial assistance to territorial communities. The authors proposed a scheme for analyzing and developing proposals for restoring the level of economic security of the national economy in a regional context, which allowed analyzing threats, identifying their impact on the level of economic security of the regions of Ukraine, and outlining ways to overcome the crisis through the implementation of four recovery strategies.

Keywords: economic security, national security, GDP, value chain, threats.

Постановка проблеми. В умовах воєнного стану економіка України зазнала значних втрат, що вплинуло на рівень економічної і національної безпеки країни.

Через російське вторгнення, а саме, через постійні обстріли, бойові дії та окупацію частини територій України, була зруйнована або пошкоджена значна кількість підприємств провідних галузей економіки, об'єкти соціальної та критичної інфраструктури.

Як інструмент протидії руйнації економіки виникла практика релокації бізнесів до західних регіонів країни. Значних втрат зазнав трудовий потенціал країни: велика кількість спеціалістів евакуювалися за кордон.

Дія групи факторів негативно вплинула на рівень економічної безпеки. Наразі важливим питанням є виявлення конкретних загроз та пошук шляхів їх подолання для забезпечення відновлення належного

рівня економічної безпеки країни, і, як наслідок відновлення національної безпеки в цілому.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженням теоретичного базису економічної безпеки держави та характеристики основних загроз в економічній безпеці держави займалися такі вітчизняні вчені, як Шевченко Л. С. [13] та Акімова Л. М. [1]. Стан економічної безпеки України проаналізовано в працях Корнієнко Т.О. [7]. Висвітленням актуального становища економіки під час війни та напрямів її відбудови досліджували такі українські економісти як: Власюк В. [3], Капустинська К. [6]; Гордійчук Д. [4]; Телечук В. [10]; Бно-Айріян М. [2]; Терещук А. [11]. Продовження воєнного конфлікту та загострення соціально-економічної ситуації є факторами, що визначають необхідність подальших наукових пошуків в рамках даної тематики.

Мета статті полягає в аналізі рівня економічної безпеки України в умовах війни та визначенні стратегій його відновлення.

Виклад основного матеріалу. Економічна безпека країни – це одна із важливих складових національної безпеки та відображає причинно-наслідковий зв'язок між економічною стійкістю країни, її військово-економічним потенціалом та національною безпекою. Економічна безпека – це засіб захисту національних інтересів держави [7]. Через військову агресію росії проти України, а саме, через бойові дії і недотримання агресором міжнародно визначених правил ведення війни, негативного впливу зазнали майже всі галузі національної економіки: промисловість, сільське господарство та інфраструктура.

Знищена та пошкоджена значна кількість підприємств різних галузей економіки: ПрАТ «МК «Азовсталь», Кременчуцький нафтопереробний завод (ПАТ «Укртатнафта»), ПрАТ «Маріупольський металургійний комбінат імені Ілліча», ПрАТ «Авдіївський коксохімічний завод» та ДП «Антонов». Реалізація таких загроз призводить до критичного зниження рівня економічної безпеки, що в перспективі має наслідки неконтрольованого падіння ефективності національної економіки. Таким чином, відновлення рівня економічної безпеки України на сьогодні є пріоритетним завданням.

В рамках дослідження, базисом для аналізу рівня економічної безпеки країни обрано макроекономічні показники, серед яких: валовий внутрішній продукт (ВВП), рівень інфляції, частка валової доданої вартості (ВДВ) регіонів в загальній ВДВ економіки України.

Динаміка ВВП України у першому кварталі 2022 році була від'ємною і склала 15,1%, у другому – 37% (рис. 1). Провідними факторами впливу, серед групи факторів стали:

- скорочення обсягів виробництва продукції;
- зниження попиту на продукцію, як результат дисбалансу внутрішнього ринку, безробіття, зниження рівня доходів населення;
- збільшення собівартості продукції (послуг), і як результат зниження прибутковості бізнесу, що відбулося в наслідок зміни постачальників, збільшення витрат транспортної, складської логістики, збільшення цін на сировину, що імпортується.
- зростання додаткових витрат на утримання персоналу в умовах вимушеного простою;
- зростання втрат від неможливості розширення виробничих потужностей;
- збільшення відтоку кваліфікованих кадрів і додаткових витрати на його відновлення;
- підвищення цін на сировину, матеріали та комплектуючі;
- збільшення вартості ресурсів на фінансовому ринку.

Високим є рівень інфляції – у липні 2022 року порівняно з липнем 2021 року ціни зросли на 22%. Факторами впливу в таких обставинах є: зростання вартості енергоносіїв, проблеми із логістикою, а також девальвація гривні [5].

Негативна динаміка макроіндикаторів свідчить про падіння рівня економічної безпеки. В рамках дослідження запропоновано схему аналізу та розробки пропозицій відновлення рівня економічної безпеки національної економіки в регіональному розрізі (Таблиця 1). Схема включає чотири етапи, реалізація яких дозволить проаналізувати загрози, виявити їх вплив на рівень економічної безпеки регіонів України та окреслити шляхи подолання кризового стану через заходи відновлення рівня економічної безпеки.

Рис. 1. Темпи зміни реального ВВП (у % до відповідного кварталу попереднього року)

Джерело: розроблено авторами на основі даних [5]

Таблиця 1

Схема аналізу та розробки політики відновлення рівня економічної безпеки

Етап	Характеристика етапу (завдання, які стоять перед кожним етапом)
1. Аналіз реалізації загроз/ ризиків	Аналіз можливості настання ризиків за такими категоріями: критична інфраструктура (енергетика); промисловість; агросектор; логістика; втрата факторів виробництва.
2. Виокремлення категорій регіонів за ступенем реалізації загроз	Аналіз регіонів України і віднесення їх до певної категорії за ступенем впливу загроз на рівень економічної безпеки.
3. Проведення SWOT аналізу як інструменту для виявлення слабких сторін, загроз (мікро/макро) та сильних сторін і можливостей на сучасному етапі	У відповідності до виявлених загроз та категорій регіонів проведення SWOT-аналізу з метою встановлення впливу загроз та слабких сторін і виявлення впливу сильних сторін та можливостей.
4. За даними SWOT аналізу розробка пропозицій як складових політики відновлення економічної безпеки України	За даними попереднього етапу з урахуванням слабких сторін та загроз, а також з виявлених сильних сторін та можливостей, обґрунтування пропозицій щодо відновлення рівня економічної безпеки.

Джерело: розробка авторів

В рамках першого етапу, розглянемо вплив на рівень економічної безпеки України реалізації наявних та потенційних загроз в енергетичній та транспортній інфраструктурі, логістичному забезпеченні, матеріально-ресурсному та трудовому забезпеченні, промислового та сільськогосподарського секторах економіки.

В рамках дослідження загрози економічній безпеці розглядаємо, як дію дестабілізуючих природних факторів і/або суб'єктивних, пов'язаних з недобросовісною конкуренцією та порушенням законів і норм, що може спричинити потенційні або реальні втрати для організації. Загрози економічній безпеці держави розуміємо, як акції, події, явища або формалізована сукупність чинників, які містять у собі небезпеку і спрямовані на об'єкт захисту [1, 13]. Будемо розглядати загрози та ступінь їх впливу за складовими ланцюга створення вартості продукту або послуги (табл. 2).

Реалізація загроз в рамках забезпечуючої складової, яка представлена інфраструктурним забезпеченням процесу створення вартості призводить до розриву ланцюгів постачання у середині країни та унеможливорює експорт готової продукції, призводить до втрати конкурентних позицій вітчизняних виробників на внутрішньому і зовнішньому ринках.

Відбувається знищення об'єктів енергетичної інфраструктури, ядерний тероризм із захопленням АЕС; пошкодження критичної інфраструктури – електричних і газових мереж. Знищена соціальна та комунальна інфраструктура цілих міст, смт та селищ [9].

Реалізація загроз в рамках факторної складової (ресурсної складової), яка представлена трудовим, фінансовим і матеріально-ресурсним забезпеченням, а також об'єктами інтелектуальної власності, призводить до повної або часткової зупинки процесу виробництва. З початку воєнної агресії, за даними ООН, з території України виїхало понад 7 мільйонів людей; втрати по робочому населенню складають 23%. Унеможливлений доступ до кредитних ресурсів. На частині окупованих територій відбулася втрата доступу до матеріальних ресурсів. Через бомбардування було знищено та пошкоджено велику кількість матеріально-ресурсного забезпечення. Відбулися втрати об'єктів інтелектуальної власності, промислових зразків.

Реалізація загроз в рамках виробничої складової, яка включає промислові, сільськогосподарські підприємства та підприємства галузі послуг, призводить до зупинки або фізичного знищення промислових підприємств, порушення виробничих

Таблиця 2

Складові ланцюга створення вартості продукту або послуги

I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII
Інфраструктурне забезпечення:	Трудове забезпечення	Фінансове забезпечення	Матеріально-ресурсне забезпечення	Об'єкти інтелектуальної власності, технології та технологічні процеси	Промислові виробничі підприємства	Сільськогосподарські виробничі підприємства	Підприємства галузі послуг
Забезпечуюча складова	Факторна складова (ресурсна складова)				Виробнича складова (виробничі комплекси)		

Джерело: розробка авторів

зв'язків, насамперед у східних і південних областях України. Як наслідок, відбувається зменшення надходжень до державного бюджету України, зниження рівня конкурентоспроможності країни на світовій арені та стагнація економіки. Масштабні руйнування сільськогосподарських угідь, техніки, мінування полів та унеможливлення збору врожаю на певних територія скорочує врожай, та, як наслідок, – експорт продукції.

В межах другого етапу аналізу та розробки політики відновлення рівня економічної безпеки виокремимо категорії регіонів за видами загроз та ступенем їх впливу на рівень економічної безпеки.

Перша категорія – регіони, на яких зараз ведуться бойові дії або ті, що знаходяться під окупацією, тобто Луганська, Донецька та частина Запорізької областей. Для цих областей характерна втрата всіх складових ланцюга створення вартості, що унеможливорює виготовлення і реалізацію товарів та послуг на даній території.

Зокрема, на територіях Донецької та Луганської областей повністю зупинилися підприємства металургійної промисловості, серед яких слід виділити два важливих активи гірничо-металургійного холдингу «Метінвест» – ПрАТ «Маріупольський металургійний комбінат імені Ілліча» та ПрАТ «МК «Азовсталь».

Через постійні обстріли законсервованим залишається найбільше коксохімічне підприємство в Європі – ПрАТ «Авдіївський коксохімічний завод». Також призупинена робота ПрАТ «Інгuleцький гірничо-збагачувальний комбінат», АТ «Південний ГЗК» та ПрАТ «Північний ГЗК».

Взяття під контроль росією більшої частини Запорізької області призвело до втрати енергетичного центру, який відомий найбільшою АЕС, що генерувала понад чверть усіх потужностей, які використовує наша країна. Слід зазначити, що на даний момент Луганська ТЕС є повністю втраченою, а Криворізька та Курахівська ТЕС перебувають під постійними обстрілами. Оскільки понад дві третини всієї потужності вітрових електростанцій України знаходяться на півдні, їх було законсервовано, а генерація електроенергії на сонячних станціях впала до мінімальних рівнів. Через масштабні ракетні обстріли було пошкоджено теплову генерацію та електричні підстанції, в зв'язку з чим ухвалено рішення про припинення з 11 жовтня 2022 року постачання в країні Європи електроенергії задля стабілізації енергосистеми України.

Через тимчасову окупацію Донецької області, відсутній доступ до лівової частки земель агрохолдингу ТОВ «Харвіст Холдинг» – це майже 90 тис гектарів, серед яких 1 тис гектарів – потребують розмінування. Внаслідок цього, на початок вересня ТОВ «Харвіст

Холдинг» не мав доступу до 51,789 тис. тонн своєї агропродукції [12].

Друга категорія – регіони, які зазнали значних втрат, за інфраструктурною та виробничою складовою. Було знищено та пошкоджено значну кількість виробничих підприємств. Постраждала енергосистема. Відчутних втрат завдано матеріально-ресурсній складовій. До регіонів цієї категорії відноситься Чернігівську, Сумську, Харківську, Миколаївську, Херсонську області, місто Київ та Київська область.

Найбільших втрат зазнала Харківська область, де через бойові дії була знищена переважна частка промислового сектору, а більшість бізнесів здійснили релокацію у центральні та західні області.

В Київській області постраждали понад сто великих, середніх та малих підприємств, 44 з них не підлягають відновленню [6].

Слід зазначити, що ДП «Антонов», що є одним з двох підприємств українського авіабудування, зазнав пошкоджень, було втрачено три літаки, ще п'ять зазнало серйозних ушкоджень.

У Миколаєві було розбомблено підприємство важкого машинобудування – ДП НВКГ «Зоря» – «Машпроект», яке має важливе стратегічне значення, оскільки обслуговує флагман Військово-морських сил України фрегат «Гетьман Сагайдачний», а також виготовляє протитанкові їжаки [4].

Через тимчасову окупацію найбільшого агросектору України – Херсонщини, скоротилося постачання агропродукції. Територія області зазнала великих втрат і потребує значних ресурсів для відновлення після деокупації. Слід зазначити, що було завдано шкоди природним об'єктам – заповідникам та національним паркам, що в подальшому може призвести до знищення цілих видів рослин та тварин.

Третя категорія – регіони, що зазнали часткових втрат. Характерними є часткові втрати у логістиці та критичній інфраструктурі, тобто втрати по забезпечуючій складовій ланцюга створення вартості. До цієї категорії відносимо: Дніпропетровську, Одеську, Житомирську, Кіровоградську, Полтавську та Черкаську області. Через мінування доріг та земель, руйнування мостів було втрачено доступ до важливих транспортних шляхів та логістичних центрів, що поєднували західні та центральні регіони з єдиним виходом до моря. Протягом шести місяців внаслідок повномасштабного вторгнення відбувалася блокада портів Одеської та Миколаївської областей, що серйозно ускладнила експорт аграрної та металургійної продукції. Через проблеми з логістикою під загрозою опинилось близько двох третин річного товарного експорту України [3].

Через бомбардування Дніпропетровщини, було знищено та/або завдано шкоди чималій кількості підприємств різних сфер діяльності, серед яких нафтоба-

за в Нікополі, автопідприємство (м. Дніпро), внаслідок чого було знищено понад 100 автобусів, що призвело до перебоїв з транспортом впродовж декількох днів. Також найбільше підприємство регіону – ПАТ «АрселорМіттал Кривий Ріг» – призупинило роботу свого гірничо-збагачувального комбінату. Водночас до Дніпра релоковані близько 40 підприємств з Донбасу та інших регіонів, де тривають бойові дії [8].

Четверта категорія – регіони, віддалені від лінії активних бойових дій, які можуть стати інфраструктурно-ресурсною базою для релокації бізнесів та відновлення рівня економічної безпеки України. До таких регіонів відносимо Закарпатську, Івано-Франківську, Тернопільську, Хмельницьку, Чернівецьку, Вінницьку області та південні території Волинської і Рівненської областей.

Станом на початок вересня 2022 року, до західних областей загалом вже переїхали 725 підприємств, з них 528 вже розпочали працювати на новому місці. Серед них – оптова та роздрібна торгівля, переробна промисловість, телекомунікації, науковці, будівельники. [11]. На Рівненщину перевезло свій бізнес 21 підприємство [10]. У Львівську область переїхало близько восьми великих компаній із сукупним оборотом до 5 млрд грн на рік. Сукупний оборот підприємств, що переїхали (якщо всі повноцінно запусаються), може становити не менше 10 млрд грн на рік, а це додаткових близько 5% валового регіонального продукту (ВРП) Львівської області [2].

У таблиці 3 представлені показники валової доданої вартості за регіонами України за результатами 2020 року. Реалізація загроз в рамках чотирьох категорій регіонів призведе в перспективі до втрат ВДВ. Найбільших втрат зазнають регіони першої та другої категорії. Прогнозовані втрати за регіонами першої категорії становитимуть близько 90% від ВДВ. За другої і третьою категорією втрати ВДВ в межах 30% ВДВ в порівнянні з попередніми періодами. Водночас, прогнозується зростання ВДВ в регіонах

четвертою категорії, що пояснюється фактором релокації частини бізнесів з регіонів першої, другої та третьої категорій.

Шляхом виокремлення категорій регіонів за ступенем реалізованості ризиків та загроз, можемо стверджувати, що післявоєнна відбудова України в регіонах першої, другої та третьої категорії потребуватиме великої кількості фінансових, трудових, матеріально-сировинних ресурсів, а також нематеріальних активів. Необхідним буде запровадження комплексних програм відновлення для кожної категорії регіонів. Прикладом може слугувати Херсонщина, для якої необхідною є комплексна програма з відновлення та оздоровлення родючих земель і заповідників.

Донецька та Луганська області потребують комплексної програми відбудови підприємств промисловості, що стане драйвером притоку трудових ресурсів, інвестицій. Розробка та запровадження таких програм стане інструментом відновлення рівня економічної безпеки на регіональному та галузевому рівнях.

Третій етап. Політика відновлення стану економічної безпеки стане складним і трудомістким процесом, і буде включати в себе діагностику руйнувань, а також наявних можливостей відновлення. Процес відновлення рівня економічної безпеки повинен проходити з урахуванням сильних та слабких сторін, можливостей та загроз в розрізі відповідних територій та галузей економіки. З метою ідентифікації сильних та слабких сторін, а також виявлення можливостей і загроз економічного середовища підприємств та країни в цілому, необхідним кроком є проведення SWOT-аналізу, за результатами якого можливо визначити стратегії відновлення рівня економічної безпеки. Результати SWOT-аналізу наведені в таблиці 4.

Четвертий етап. За результатами SWOT-аналізу стану економічної безпеки України розроблено чо-

Таблиця 3

**Частка валової доданої вартості регіонів в загальній ВДВ економіки України
по 4 категоріям, 2020 рік**

Перша категорія		Друга категорія		Третя категорія		Четверта категорія	
Область	ВДВ, %	Область	ВДВ, %	Область	ВДВ, %	Область	ВДВ, %
Донецька	4,6	Київська	5,7	Дніпропетровська	9,0	Закарпатська	1,6
Луганська	1,1	Херсонська	1,7	Одеська	5,3	Львівська	5,7
Запорізька	3,7	Чернігівська	2,1	Житомирська	2,2	Івано-Франківська	2,2
		Сумська	1,9	Кіровоградська	1,8	Тернопільська	1,5
		Харківська	1,7	Полтавська	4,5	Хмельницька	2,3
		Миколаївська	2,3	Черкаська	2,5	Чернівецька	1,1
						Вінницька	3,2
						Волинська	1,9
						Рівненська	1,7

Джерело: розробка авторів

Таблиця 4

SWOT-аналіз стану економічної безпеки України

		Зовнішнє середовище	
		Можливості	Загрози
		1. Деокупація, звільнення територій з відповідним відновленням доступу до матеріально-ресурсного потенціалу.	1. Продовження бойових дій на територіях де сконцентрований матеріально-ресурсний потенціал.
		2. Відновлення інфраструктури за підтримки ЄС, МВФ, USAID, інших програм донорської допомоги з відновлення економіки України. Інфраструктурна підтримка зі сторони партнерів ЄС.	2. Продовження руйнування інфраструктури без можливості швидкого відновлення. Втрата керованості інфраструктурою держави.
		3. Запровадження новітніх технологій при відновленні промисловості України за підтримки міжнародних партнерів.	3. Продовження бойових дій на територіях оптимальних для розміщення промислового та сільськогосподарського сектору.
В н у т р і ш н с с е р е д о в и щ е	Сильні сторони 1. Високий рівень забезпеченості матеріально-ресурсним потенціалом; 2. Середній рівень розвитку інфраструктурного забезпечення (логістика, енергетика, критична інфраструктура); 3. Середній рівень розвитку промислового та сільськогосподарського сектору економіки.	Стан економічної безпеки Стратегія. Використання інвестиційних ресурсів, фондів підтримки ЄС, МВФ, USAID, інших програм донорської допомоги задля відновлення рівня економічної безпеки шляхом відбудови промисловості та сільського господарства з використанням сучасних технологій з високою та середньою часткою високотехнологічного сектору.	Стан економічної загрози Стратегія. Використання інвестиційних ресурсів, фондів підтримки ЄС, МВФ, USAID, інших програм донорської допомоги задля відновлення інфраструктури, промисловості, сільського господарства з метою підтримки достатнього рівня економічної безпеки задля забезпечення потреб народонаселення країни.
	Слабкі сторони 1. Відсутність практики швидкого відновлення матеріально-ресурсного потенціалу. Необхідність розробки ефективних програм антикризового відновлення. 2. Розвиток інфраструктурного забезпечення на рівні 3 технологічного укладу. 3. Розвиток технологічного забезпечення промисловості та сільського господарства на рівні 2–3 технологічних укладів. Низький рівень впровадження технологій Індустрії 4.0 та 5.0	Стан економічного ризику Стратегія. Запровадження антикризових програм відновлення матеріально-ресурсного потенціалу, промисловості та інфраструктури України за підтримки міжнародних організацій, донорів та партнерської допомоги.	Стан економічної небезпеки Стратегія. За умови продовження руйнації інфраструктури та промисловості запровадження дій на постійну підтримку мінімально-необхідного рівня економічної безпеки (продовольчий інфраструктурний сектор) задля забезпечення потреб народонаселення країни.

Джерело: розробка авторів

тири стратегії. В рамках стратегії економічної безпеки запропоновано використання інвестиційних ресурсів, фондів підтримки ЄС, МВФ, USAID, інших програм донорської допомоги задля максимального використання матеріально-ресурсного потенціалу, а також відновлення інфраструктури та промисловості.

В рамках стратегії економічної загрози, тобто продовження бойових дій на територіях оптимальних для розміщення промислового та сільськогосподарського сектору, запропоновано використання інвестиційних ресурсів, фондів підтримки ЄС, МВФ, USAID, інших програм донорської допомоги задля відновлення інфраструктури, промисловості, сільського господарства

з метою підтримки достатнього рівня економічної безпеки задля забезпечення потреб народонаселення країни. В рамках стратегії економічного ризику, пропонується запровадження антикризових програм відновлення матеріально-ресурсного потенціалу, промисловості та інфраструктури України за підтримки міжнародних організацій, донорів та партнерської допомоги. В рамках стратегії економічної небезпеки, за умови продовження руйнації інфраструктури та промисловості, пропонується запровадження дій направлених на постійну підтримку мінімально-необхідного рівня економічної безпеки (продовольчий інфраструктурний сектор) задля забезпечення потреб народонаселення країни.

Висновки. В рамках дослідження проаналізовано стан економічної безпеки України за наявних несприятливих умов, що були спричинені воєнним вторгненням країни-агресора. Було виявлено негативну динаміку ВВП країни, яка у другому кварталі 2022 року – (-) 37%. Дані аналізу свідчать про значне зниження рівня економічної безпеки, що стало причиною дії низки факторів, зокрема.

В статті запропоновано схему аналізу та розробки пропозицій відновлення рівня економічної безпеки національної економіки в регіональному розрізі. В рамках схеми на першому і другому етапі на основі виділених загроз за ступенем їх втілення експертним шляхом було віднесено усі області до 4 категорій. Перша категорія – регіони бойових дій або ті, що знаходяться під окупацією; друга категорія – регіони,

які зазнали значних втрат, деокуповані регіони; третя категорія – регіони, що зазнали часткових втрат у логістиці та критичній інфраструктурі; четверта категорія – регіони, віддалені від лінії бойових дій. Здійснення процедури SWOT-аналізу, як третього та четвертого етапу схеми відновлення рівня економічної безпеки дозволило визначити 4 стратегії, які можуть бути використані як базис для розробки політики відновлення рівня економічної безпеки України.

Запропонована авторами схема аналізу та розробки пропозицій відновлення рівня економічної безпеки національної економіки в регіональному розрізі дозволила проаналізувати загрози, виявити їх вплив на рівень економічної безпеки регіонів України та окреслити шляхи подолання кризового стану через запровадження чотирьох стратегій відновлення.

Список літератури:

1. Акімова Л. М. Сутнісна характеристика основних загроз в економічній безпеці держави. *Державне управління: удосконалення та розвиток*. 2016. № 10.
2. Бно-Айріян М. Друге дихання: як Західна Україна отримала шанс на індустріалізацію. 26 квітня 2022. URL: https://zn.ua/ukr/economics_of_regions/druhe-dikhannja-jak-zakhidna-ukrajina-otrimala-shans-na-industrializatsiju.html (дата звернення: 28.10.2022)
3. Власюк В. Економіка війни: щит для промисловості. 30 березня 2022. URL: <https://www.epravda.com.ua/columns/2022/03/30/684911/> (дата звернення: 28.10.2022)
4. Гордійчук Д. Які підприємства найбільше постраждали від російських окупантів. Список активів. 12 квітня 2022. URL: <https://www.epravda.com.ua/publications/2022/04/12/685601/> (дата звернення: 28.10.2022)
5. Державна служба статистика України: офіційний вебсайт. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/> (дата звернення: 25.10.2022)
6. Капустинська К. Не тільки «Азовсталь»: які ще великі підприємства України знищила війна. 8.06.2022. URL: <https://news.obozrevatel.com/ukr/economics/economy/ne-tilki-azovstal-yaki-sche-veliki-pidpriemstva-ukraini-znischila-vijna.htm> (дата звернення: 28.10.2022)
7. Корнієнко Т. О. Аналіз стану економічної безпеки України та пріоритети її зміцнення. *Економіка та суспільство*. 2022. № 38.
8. Підгола Ю., Руденко І. Евакуація, релокація, дерусифікація, «прильоти» й «атомний тероризм». Як Дніпропетровщина прожила пів року війни. 24 серпня 2022. URL: <https://suspilne.media/273984-evakuacija-relokacija-derusifikacija-priloti-j-atomnij-terorizm-ak-dnipropetrovsina-prozila-piv-roku-vijni/> (дата звернення: 20.10.2022)
9. Сучасні загрози виробничій безпеці в промисловості України. 27.04.2022. URL: <https://niss.gov.ua/news/komentari-ekspertiv/suchasni-zahrozy-vyrobnichiy-bezpetsi-v-promyslovosti-ukrayiny> (дата звернення: 18.10.2022)
10. Телечук В. Релокація бізнесу із зони бойових дій на Рівненщину: що потрібно знати. 18 Травня 2022. URL: <https://business.rayon.in.ua/topics/514113-relokatsiya-biznesu-iz-zoni-boyovikh-diy-na-rivnenshchinu-shcho-potribno-znati> (дата звернення: 24. 09.2022)
11. Терещук А. Релокація бізнесу в Україні та в ЄС. 12 вересня 2022. URL: https://biz.ligazakon.net/analytics/213880_relokatsiya-bznesu-v-ukran-ta-v-s (дата звернення: 19.10.2022)
12. Топалов М., Вінокуров Я. Удар по імперії Ахметова: що втратив найбагатший українець з початку великої війни. 3 жовтня 2022. URL: <https://www.epravda.com.ua/publications/2022/10/3/691942/> (дата звернення: 02.11.2022)
13. Шевченко Л. С., Гриценко О. А., Макуха С. М. Економічна безпека держави: сутність та напрями формування : монографія за ред. д.е.н., проф. Л. С. Шевченко. Харків : Право, 2009. 312 с.

References:

1. Akimova L. M. (2016). Sutnisna kharakterystyka osnovnykh zahroz v ekonomichnii bezpetsi derzhavy [Essential characteristics of the main threats to the economic security of the state]. *Derzhavne upravlinnia: udoskonalennia ta rozvytok*. № 10.
2. Bno-Airriian M. (April 26, 2022) Druhe dykhannia: yak Zakhidna Ukraina otrymala shans na industrializatsiiu [Second breath: how Western Ukraine got a chance for industrialization]. Available at: https://zn.ua/ukr/economics_of_regions/druhe-dikhannja-jak-zakhidna-ukrajina-otrimala-shans-na-industrializatsiju.html (accessed 28.10.2022)
3. Vlasuiuk V. (March 30, 2022). Ekonomika viiny: shchyt dlia promyslovosti. [The War Economy: A Shield for Industry]. Available at: <https://www.epravda.com.ua/columns/2022/03/30/684911/> (accessed 28.10.2022)
4. Hordiichuk D. (April 12, 2022). Yaki pidpriemstva naibilshe postrazhdaly vid rosiiskyykh okupantiv. Spysok aktyviv [Which enterprises suffered the most from the Russian invaders. List of assets]. Available at: <https://epravda.com.ua/publications/2022/04/12/685601/> (accessed 28.10.2022)

5. Derzhavna sluzhba statystyka Ukrainy: ofitsiyni vebsait [State Statistics Service of Ukraine: official website]. Available at: <http://www.ukrstat.gov.ua/> (accessed 25.10.2022)
6. Kapustynska K. (June 8, 2022). Ne tilky “Azovstal”: yaki shche velyki pidpriemstva Ukrainy znyshchyla viina [Not only “Azovstal”: what other large enterprises of Ukraine were destroyed by the war]. Available at: <https://news.obozrevatel.com/ukr/economics/economy/ne-tilki-azovstal-yaki-sche-veliki-pidpriemstva-ukraini-znischila-vijna.htm> (accessed 28.10.2022)
7. Korniienko T. O. (2022). Analiz stanu ekonomichnoi bezpeky ukrainy ta priorityty yii zmitsnennia. [Analysis of the state of economic security of Ukraine and priorities and changes]. *Ekonomika ta suspilstvo*, (38).
8. Pidhola Yu., Rudenko I. (August 24, 2022). Evakuatsiia, relokatsiia, derusyfikatsiia, “pryloty” y “atomnyi teroryzm”. Yak Dnipropetrovshchyna prozhyla piv roku viiny [Evacuation, relocation, de-Russification, “missile attacks” and “nuclear terrorism”. How the Dnipropetrovsk region survived half a year of war]. Available at: <https://suspilne.media/273984-evakuacia-relokacia-derusifikacia-priloti-j-atomnij-terorizm-ak-dnipropetrovsina-prozila-piv-roku-vijni/> (accessed 20.10.2022)
9. Suchasni zahrozy vyrobnychii bezpetsi v promyslovosti Ukrainy. (April 27, 2022). [Modern threats to security in Ukraine’s industry]. Available at: <https://niss.gov.ua/news/komentari-ekspertiv/suchasni-zahrozy-vyrobnychii-bezpetsi-v-promyslovosti-ukrayiny> (accessed 18.10.2022)
10. Telechuk V. (May 18, 2022). Relokatsiia biznesu iz zony boiovykh dii na Rivnenshchynu: shcho potribno znaty [Relocation of business from the war zone to the Rivne region: what you need to know]. Available at: <https://business.rayon.in.ua/topics/514113-relokatsiya-biznesu-iz-zoni-boyovikh-diy-na-rivnenshchinu-shcho-potribno-znati> (accessed: 24. 09.2022)
11. Tereshchuk A. (September 12, 2022). Relokatsiia biznesu v Ukraini ta v YeS [Relocation of business in Ukraine and to the EU]. Available at: https://biz.ligazakon.net/analytics/213880_relokatsya-bznesu-v-ukran-ta-v-s (accessed 19.10.2022)
12. Topalov M., Vinokurov Ya. (October 3, 2022). Udar po imperii Akhmetova: shcho vtratyv naibahatshyi ukrainets z pochatku velykoi viiny [A blow to Akhmetov’s empire: what the richest Ukrainian lost since the beginning of the great war]. Available at: <https://www.epravda.com.ua/publications/2022/10/3/691942/> (accessed 02.11.2022)
13. Shevchenko L. S., Hrytsenko O. A., Makukha S. M. (2009). Ekonomichna bezpeka derzhavy: sutnist ta napriamy formuvannia: monohrafiia [Economic security of the state: essence and directions of formation: monograph]. Kharkiv: Pravo. 312 p.